



El censor que portem dins

Published by [Interacció](#) [1] on 27/06/2018 - 13:03 | Last modification: 18/03/2026 - 16:33

La censura sovint s'imagina com una imposició externa, clara i identificable. Aquest text proposa un desplaçament més incòmode: la censura també opera des de dins. A través de la precarietat, del mercat o de la por a quedar fora, es configuren límits que condicionen què es pot dir i què no. Rellegir-lo avui permet ampliar el debat sobre llibertat d'expressió i situar-lo en un terreny més complex, on la censura no sempre s'imposa, sinó que sovint s'interioritza. (n. de l'e., 2026)

"Censura" és un concepte que ens sona *vinatge* i exòtic. La censura eren les valles que els atletes de la carrera de l'art havien de saltar durant el règim franquista. La censura és aquella pràctica que algunes ONGs denuncien en països llunyans que poca cosa tenen a veure amb la realitat occidental i europea. Segur?

Després de [recuperar la història col·lectiva](#) [2], la segona part de les jornades "Cultura i Memòria" organitzades per la Diputació de Barcelona va posar sobre la taula la presència de la censura en diversos àmbits artístics en relació amb el concepte de "cànon".

Explica'm una anècdota

Cànon i censura en la paraula escrita

Amb Jaume Capdevila 'Kap', Ada Castells, Maria Favà, Oriol Izquierdo

Moderador: [David Castillo](#) [3]

Les jornades es van inaugurar amb la presentació del comissari, Enric Llarch, que va remarcar quin era l'objectiu subjacent a totes les taules: entendre com la memòria col·lectiva en les arts i la cultura es construeix des del poder. En aquest sentit, Llarch va parlar de "mandarinatge". Tot seguit, David Castillo va donar el tret de sortida al primer debat, en què el focus es posava en el periodisme i la literatura. Maria Favà va fer un recorregut des de la Barcelona de Porcioles fins al cas de l'hotel del Palau de la Música tot detallant diversos casos de censura en l'exercici periodístic. A continuació, Oriol Izquierdo va parlar del món de l'edició. D'entrada, va comentar que "censura" és un concepte difús i que practiquem l'autocensura a diari. A continuació, en la línia de Favà, va exposar un enfilall de batalletes de la seva trajectòria com a editor i articulista. Al seu torn, Ada Castells va recordar com un editor s'havia negat a publicar-li "El dit de l'àngel", una novel·la sobre la comunitat protestant a Barcelona, perquè es veia reflectit en un dels personatges. D'altra banda, l'escriptora va remarcar que la precarietat és un dels principals motius d'autocensura: has de publicar textos que agradin i que no molestin a fi de poder menjar, i per això hi ha certes temàtiques que no es poden abordar. Finalment, Jaume Capdevila 'Kap' va seguir la línia de Castells explicant que avui en dia la censura no té rostre. Segons el ninotaire, quan ens toquen la feina s'imposa l'autocensura. Ara bé, els diaris ja no tenen el monopoli del poder (i de la informació) i per sort existeixen mecanismes per combatre la censura i difondre allò censurat en una altra banda. Per acabar, va citar Juan Goytisolo: "Hem de disparar al policia que portem dins".



De la censura al 'mainstream'

Cànon i censura en les arts visuals

Amb Tatxo Benet, Francesc Torres, Xavier Antich, Valentín Roma

Moderadora: Lluïcia Ramis

Lluïcia Ramis va moderar un debat on van convergir tot tipus de professions al voltant de les arts visuals, des del comissari i el col·leccionista a l'artista; val a dir que en aquest cas tots eren homes. Ramis plantejà la capacitat de les arts visuals per transcendir l'existència. Per això, conscient dels atacs que històricament han patit les obres, es preguntava què fa que canviïn els significats. Sobtada pel fet que avui encara es parli de censura, va fer referència a l'efecte Streisand, o el fet que voler censurar una obra li confereixi encara més ressò i projecció.

La taula l'encetava Tatxo Benet explicant que va comprar l'obra 'Presos polítics a l'Espanya contemporània' només uns minuts abans que la censuressin. "Va ser casual" argumentava el visionari accionista de MediaPro. Segons Benet, que ha començat una col·lecció d'obres prohibides o censurades arreu del món, "la censura que funciona en països occidentals és així perquè els ciutadans deixem que passi"; a més, va assenyalar la diferència entre calúmia i injúria tot recordant que no només ens tallen les ales els poders de l'estat sinó també diversos grups de pressió, que pretenen mantenir un alt grau de correcció dins una societat sobreprotectora que evita

l'ofensa.

En relació amb la preparació de l'exposició 'La capsa entròpica', Francesc Torres va explicar com es va evitar que l'any 1939 es destruïssin les obres republicanes del Museu Nacional d'Art de Catalunya: es van amagar al mateix museu fins que van sortir a la llum el 1989. En aquesta exposició també s'inclouïen mostres d'obres censurades per acció directa: els talls en pintures de nus femenins que van coincidir amb el Congrés Eucarístic Internacional de 1952. Al mateix temps, Torres va explicar que el censor més gran actualment és el mercat, que regula en bona mesura el món de l'art.

Però si ens centrem en casos més recents de censura museística, hem de parlar de Valentín Roma i de la mostra La bèstia i el sobirà. Aquesta exposició del MACBA es preguntava què és la sobirania. El títol feia referència a Derrida: la bèstia no entén la llei i el rei és l'únic que pot suspendre-la. Doncs bé, tot i que el projecte va passar tres filtres polítics, a l'últim moment els responsables van decidir cancel·lar-la per la negativa dels comissaris de retirar una de les obres. Això no obstant, l'exposició es va acabar inaugurant. Els plats trencats els van acabar pagant els responsables. Segons Roma, la censura és un error del sistema, que genera asimetries que menystenen el dret a la fricció, el debat i la discrepància.

De fet, com va apuntar Xavier Antich "qui millor entén l'obra és qui la censura": és en aquest moment quan s'activa la seva potència política. En aquest sentit Ramis va recordar un acte de censura popular a través l'expressió artística dels barcelonins, que van repintar l'estàtua de franco exposada al Born per l'exposició Franco, Victòria, República. La censura, vingui d'on vingui fa canviar el significat de l'obra, va dir Antich, ja que aquesta s'omple de capes de significat que li confereixen un sentit o un altre. De la mateixa manera, Antich va assenyalar les entitats híbrides, institucions com museus i patronats, com a majors censoradores, ja que sovint operen com a aparells de l'estat. Citant la projecció de certs artistes en l'Espanya de després de la transició, Antich va argumentar que la censura forma el cànon: qui queda exclòs de la llista dels referents, d'alguna manera queda censurat.

El primer crit per la llibertat d'expressió

'La torna' com a paradigma

Amb Ferran Rañé i Arnau Vilardebò

Tots tenim al cap el logo que Fabià Puigserver i Teresa Calafell van fer a finals dels setanta per defensar la llibertat d'expressió. Aquest concepte, tan en voga últimament, va començar a sentir-se pels carrers de Catalunya arran del cas 'La torna'. Qui millor per parlar de censura que dos dels actors dels Joglars que van patir un consell de guerra per haver representat una obra crítica amb l'exèrcit? Ferran Rañé i Arnau Vilardebò van recordar com es va gestar un dels muntatges més mítics de la companyia. Sense poder evitar-ho, la xerrada es va convertir en una llarga conversa sobre la figura controvertida d'Albert Boadella. De fet, un dels moments còmics va ser l'explicació amb tots els pèls i senyals de la fuga de Boadella de l'hospital. Vilardebò va deixar un titular: "Boadella no va fugir *por el alero*" fent referència a la manera com havia canviat d'habitació a través de la finestra. Rañé va insistir que mai s'hagués imaginat que en ple segle XXI visqués una situació semblant a la seva i la dels seus companys: un quants polítics a la presó i uns quants a l'exili. Val a dir que tot i el component tràgic de la història, com a bons comedians ni Rañé ni Vilardebò van perdre el bon humor. La reflexió final va ser compartida: el cas de La torna és d'allò més actual.

Un debat d'audiència



Cànon i censura en les arts escèniques i audiovisuals

Amb Isona Passola, Xavier Albertí, Empar Moliner, Jaume Roures

Moderador: Andreu Gomila

El conegut productor audiovisual i fundador de MediaPro, Jaume Roures, va deixar anar la primera traca dient que 'censurar també és no deixar a la gent accedir a certs continguts' i és el que passa a l'Estat espanyol. Com a exemples, Las cloacas de Interior, o el documental 1-O, que els canals estatals i generalistes han argumentat que era un documental 'de parte' i per això no l'emetien. Reclama Roures que si aquest documentals són només d'una part, faltaria veure l'altra part, que es va gravar però no s'ha emès mai.

Respecte la pregunta de Gomila sobre quina és la pressió que es fa des de Madrid i que influencia la producció del teatre i el cinema català, Passola va retreure que la por de no rebre la subvenció del Govern espanyol de vegades provoca l'autocensura de productors, ja sigui en la temàtica o la llengua de la producció, d'un cinema català mancat de normalització lingüística.

La dificultat d'accedir a continguts allà on són produïts és una altra forma de censura que assenyala Xavier Albertí. Històricament Catalunya havia tingut pocs teatres autoritzats, ja que el primers nivells de control solien ser sobre els espais. A més, només el 3% de produccions eren en català fins 1867, abans de Pitarra.

L'ús de la llengua marca també la primera intervenció d'Empar Moliner, que evidencia que una llengua sense estat és més difícil que sigui versemblant en un context hegemònic. Per això va dir que molts autors s'apunten a la novel·la històrica on el context és més creïble, a diferència de les sèries de TV3 on tots els personatges parlen en català.

El fundador de Mediapro va retreure però que en alguns casos les polítiques lingüístiques en les produccions audiovisuals no són del tot justes, ja que per Salvador no va ser considerat un film català degut al 52% de castellà parlat, que per context i personatges superava el català. Pel que fa la rendibilitat econòmica de les produccions, va evidenciar que els documentals a Catalunya es produeixen en quantitat i són d'una gran qualitat perquè són més econòmics que la ficció, que abandonen les productores de Atresmedia i Mediaset. En aquest sentit va comparar les polítiques culturals de França pel que fa a l'audiovisual, on el major suport a les produccions pròpies es tradueix en major públic a les sales. Passola va replicar però que el cinema ja no es compta amb el potencial de la sala gràcies a les plataformes digitals, que permeten una traducció més àgil i arribar a un públic major sense límits territorials.

Tots plegats van coincidir que hi ha una forma de censura més subtil com el cas de l'IVA retroactiu reclamat per Hisenda. Que silenciosament ofega l'audiovisual i l'escena catalana, deixant un vast desert de produccions pròpies, pel qual Passola reclama una centralitat en les polítiques del Govern de la Generalitat. En la mateixa línia Albertí va destacar que l'ofec de l'IVA fins ara ha retallat un 40% de produccions teatrals, i ha provocat el tancament de sales.

Des de la sorpresa per la censura descarada a Valtonyc, Moliner va explicar el cas de censura pel qual va ser denunciada. El fet va ser la crema d'una Constitució al programa els Matins de TV3 per denunciar que el TC havia tombat la llei de pobresa energètica aprovada al Parlament de Catalunya. L'escriptora va fer una reflexió sobre la duresa d'autocensurar-se a partir de l'escarment i es va plantejar si repetiria l'acció en un context com l'actual, responent que segurament ara no ho faria .

Un tipus de censura activa és no atrevir-se a fer coses, i en aquest cas Passola ho exemplifica amb les escoles, on molts professors no es permeten el debat. En el teatre hi ha hagut molts casos de censura entorn el binomi església i sexe, pel qual Albertí va citar casos com l'assalt a l'obra Gang Bang. De la mateixa manera, quan el poder polític se sent atacat i afeblit, activa la censura.



Com a conclusió de la taula i degut a una intervenció del públic, totes les participants van coincidir en què una educació més democràtica i crítica a tots els nivells podria evitar futurs casos de censura per intolerància.

Que no ens toquin el que sona

Cànon i censura en la música i l'espectacle

Amb Pere Camps, Sílvia Comes, Gerard Quintana, Francesc Ribera 'Titot'

Moderador: Jordi Bianciotto

Abans del concert de Roger Mas que tancava les jornades va ser el torn de parlar del món de la música i de l'espectacle.

El moderador de la taula, el crític musical Jordi Bianciotto, ens va situar dins el marc mental que creen els poders i en el qual els artistes musicals es veuen obligats a ajustar-se. Malgrat la censura semblava una cosa del passat, la censura és més actual que mai, no només pels rapers jutjats, sinó també pel pes del mercat, marques i patrocinis. Per obrir el debat, va llançar la pregunta: hi ha una música que convé al poder?

La censura té una finalitat de preservar el poder i els dogmes, va dir Quintana. Si la censura no actua és perquè el poder se sent fort i segur, i l'autor en aquest cas ha quedat en segon pla. Ara l'estrella és l'intèrpret, i no és perillosa aquesta figura perquè perd contingut crític. La publicitat també és un filtre d'autocensura per aconseguir repercussió, així com poden arribar advertiments d'Hisenda quan s'expressen opinions polítiques.

Amb l'exemple de la censura a Valtonyc, el 'Titot' opinava que és inòcua perquè té un efecte contrari. És creada per generar por i afavorir l'autocensura d'altres artistes, diu. Sense pretendre incomodar, Sílvia Comes va qüestionar quin valor artístic té el que fa Valtonyc, ja que planteja que hi ha qui fa servir la política per fer art o l'art per fer política. Per tant es va preguntar si ha tingut ressò per la repercussió del succeït o per la qualitat de la cançó.

Una qüestió és qualitat i l'altre és repressió, va dir Pere Camps de BarnaSants. Posa d'exemple concret un concert contra el racisme que es va fer a la Badalona governada per Albiol, que va deixar de ser seu del Barnasants l'any següent. Camps conclou que la censura és una vessant més de la repressió i que si tenim por serà molt pitjor.

En relació a la forma de les lletres de les cançons, el 'Titot' va reclamar que els artistes no han de dir la veritat necessàriament. El que diem en cançó no és una amenaça de mort. Així mateix en Gerard Quintana ho va reafirmar dient que Valtonyc va fer una hipèrbole sense més armes ni arsenals.

Comes va voler posar el focus a la censura i atemptat contra les dones que aquesta mateixa llibertat d'expressió ha fet durant molt de temps, seguint una tradició de valors masculistes. Sobre la qual Bianciotto va assenyalar que potser és la correcció política actual que ha desbancat tot allò que abans era vàlid i acceptat com a llibertat. Així, Comes va apel·lar a la consciència col·lectiva cada vegada més desperta, però Quintana va fer el contrapunt assenyalant que organismes internacionals han après justament d'aquesta col·lectivització amb la finalitat d'aglutinar els poders capitalistes.

Per concloure la taula, Camps ens va deixar anar una hipèrbole sentenciant que la cultura és el kalashnikov del segle XXI, la cultura és l'única eina de combat avui.

Categories: Crònica



Categories: Articles i anàlisi

Tags: drets culturals

Tags: patrimoni cultural

Tags: pensament cultural

- [4]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/news/2018/cultura-memoria>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <https://www.diba.cat/web/sala-de-premsa/-/cultura-i-memoria-i-una-jornada-per-recuperar-la-historia-col-lectiva>

[3] <https://www.escriitores.org/biografias/19117-castillo-david>

[4] <https://interaccio.diba.cat/node/7666>